

TOELICHTING:

Volgend artikel broedt in mijn hoofd langer dan drie jaar. Hoewel een aantal verwijzingen hierop zouden kunnen duiden, hebben de recente gebeurtenissen in Luik en Gent op geen enkele manier aanleiding gegeven tot het schrijven ervan. Op een haast vervelende manier doorkruisten ze mijn opzet.

In alles herschrijven 'in het licht van de nieuwe ontwikkelingen' had ik geen zin. Het zou voor mij toegeven geweest zijn aan de waan van de dag.

De bijdrage die ik wilde leveren gaat over meer dan politique politicienne. Onder meer naar motieven om politici te vertrouwen als personificatie van de democratie ben ik op zoek gegaan. Dat ik me daarbij doorheen de hardsteen van het ordinaire politieke bedrijf moet kappen is onvermijdelijk.

Beste Socialistische Leiders,
In cc aan de Belgische socialisten,

Tot jullie schrijft een oudstrijder van buiten jullie huis. Wees gerust, geen ronkende deskundige. Zo'n figuur die er ook als zestiger niet in slaagt zich - met alle consequenties van dien - tot één kleur te bekennen. Met een kritische affiniteit voor rood.

Van dat slag sentimentelen zijn er wel meer. We zijn onbetrouwbaar. Ten bewijze: ongeveer vijftien jaar geleden heb ik me na lang wikken en wegen jullie lidkaart aangeschaft. Op een diefje. Die toegeving aan mezelf was geen lang leven beschoren. Algauw werd jullie jas me te nauw. Bij het minste inschatten van corporatisme en van 'ons kent ons' kamp ik met hevige jeuk. Aanwezig bij een lokaal congres wist ik me ten volle als Alien bevestigd. Als geen natuurlijk deel van de familie. Paul Pataer - eveneens een stamboomloze - bracht voorzichtig-beleefd in dat over het partijprogramma geen inspraak geweest was. Naar mijn oordeel terecht. De voorzitter en de redenaars van de Brusselse studiedienst wilden hem niet begripen. De zaal luisterde niet eens.

In een nog verder verleden vroeg 'Samenleving en Politiek' me om een paar bijdragen. Het waren voor mij mooie tijden. De bib heette nog gewoon begrijpelijk bibliotheek, Sampol voluit 'Samenleving en Politiek'. Uit mijn professionele praktijk van toen kon ik iets navertellen over adolescente jongeren en leerlingen met een behoorlijk lastig curriculum. Dat waren geen lieve kleuters uit gescheiden gezinnen waarover je protectionistisch pedagogisch kon schrijven. Niemand wilde hen nog in huis of in de klas. De meisjes en jongens waarmee ik dagelijks te maken had kampten niet weinig met hun eigenwaarde. Ze tierden. Ze riepen 'smerige hoer' tegen hun vrouwelijke leerkracht. Ze gingen onaangenaam snel op de vuist. Dat had zo zijn geschiedenis van bittere structurele discriminatie. Een zestienjarige zou voor minder elke omgeving een geweten schoppen.

Onder meer over 'gelijke kansen' werd dus mijn mening gevraagd. Bij zijn aantreden als voorzitter had Patrick er een glunderend boekje over geschreven. Met zichzelf op de voorpagina. His medium was his message. Telkens ik de kans kreeg om vrijmoedig mee te denken, stond ik paraat. Mijn stellingen van toen durf ik vandaag nog nalezen. Ze zijn in overeenstemming met mijn overtuigingen en met het bestaan dat ik geleid heb. Het kan mijn zuchten verklaren tijdens de voorbije weken en maanden telkens ik iemand in het actuele scholendebat luchtledig hoorde beklemtonen dat het thema 'gelijke kansen' 'meer dan ooit' 'in volle hevigheid' woedt.

Mijn bevangenheid voor jullie partij zag ik bevestigd toen voorzitter Bruno - ongetwijfeld als gezicht van het eensgezinde bestuur - enige jaren geleden besliste om de dotatie van de partij aan Sampol te schrappen. Grond daarvoor was een 'ongeoorloofde' analyse door de hoofdredacteur van de problemen waarmee de SP kampte.

Kon men het nestbevuilende artikel van grove onwaarheden of vooringenomenheid betichten? Geenszins. Blijkbaar was het schokkend om 'van binnenuit' een identieke conclusie te horen als die van de brede analistenschare. Dat de Europese socialistische familie in de touwen lag en ligt. Dat was en is niet anders in Vlaanderen, Wallonië en Brussel.

Een partijleiding kan uit zo'n noodbericht óf lessen trekken óf eens nadrukkelijk tonen wie de baas is, wie het letterlijk voor het zeggen of schrijven heeft. Jullie oordeelden dat hoofdredacteuren hun plaats moeten kennen. Wiens brood men eet.

Naderhand is het via massage opnieuw goed gekomen tussen Sampol en SP. Monddood maken blijft moeilijk te rijmen met een partij die open vizier en tolerantie hoog in het vaandel voert.

Toch is de kwalijke nasmaak moeilijk weg te krijgen. Al is het maar in de achterdocht dat wellicht 'geactualiseerde afspraken' gemaakt werden over de onafhankelijkheid van de eindredactie. Of in de bevinding dat deze gang van zaken niet echt verraste. Het moest er eens van komen.

Jullie ingreep op de vrije mening bevestigde vooroordelen waarvan ik me had willen ontdoen.

Die van centrale overcontrole. Van rechtlijnige partijtucht.

Een klimaat waarbij elke voeg die een barst vertoont stante pede moet worden gedicht, maakt verdacht. Dat duurt maar zolang tot etter door de barst sijpelt.

Hoe de blauwe Icarusadelaars Karel en Guy elkaar destijds in de lucht ontpluimden was ook niet milieuvriendelijk, maar besloten was het allerminst. Toch niet bij eerste aanblik. Ze verdienden er een Arkprijs van het Vrije Woord voor.

Blijkbaar ben ik niet de enige die ten aanzien van jullie met ambivalentie kampt. Het kan erger. Of duidelijker. Hoe moet ik de viscerale afkeer van De Wever - niet Bruno - voor jullie begrijpen?

De Wever heeft verstand en zin voor gefundeerde analyse. Hij is niet per definitie even asociaal als jullie hem gretig portretteren, soms zelfs aanspreekbaar op zijn klein ongelijk en niet eens de slechtste burgemeester [anderen denken daar anders over]. Wat maakt toch dat die koele rationalist jullie op het emotioneel geladene af liefst collectief in een antarctisch eiland zou invriezen? Het is niet listig. Politiek kan en zal hij jullie in de toekomst nog nodig hebben.

Wat beweegt hem - en met hem anderen - om rond jullie zo lang als enigszins mogelijk een cordon sanitaire te smeden? Toch niet enkel de vrije markt? Kom zeg. Dit zit dieper. Zijn - naar eigen zeggen blijvend - respect voor Elio heeft zich tijdens de huidige regeerperiode wellicht niet tot hechte vriendschap ontwikkeld, maar raakt niet de kern. Het is Bart om jullie systeem te doen. Zo zie ik het. Na twee pinten aan mijn toog. Het zou wel eens kunnen dat Bart in zijn eigen stijl en kostuums een breder onbehagen vertolkt.

Ook voor mij had en heeft het regeren en besturen zonder de socialisten iets verfrissends.

'Het zal hen een les zijn', ontsnapte me. 'Charles is zeker de kwaadste niet. Hij doet dat niet slecht. Slaagt er zelfs in boven Didier te staan.' Naast andere vergoelijking voor mijn foute gedachten.

'Als ik - met mijn hart op een genuanceerde linkerzijde - zover heen ben, moet ik er maar iets over schrijven' dacht ik.

Een zoveelste in de rij. Volstrekt solitair. In het besef dat Yves met zijn standaardreeks 'Verdronken Rood' [wil me de verspreking vergeven] primeur én sluitstuk al in pacht heeft.

Twee aandachtspunten, nog, om mekaar tijdens het verdere verloop van de tekst goed te begrijpen.

Vooreerst heeft men me meermaals simplisme, kort-door-de-bocht-isme, gratuite veralgemening, samenraapsels en 'om me heen schoppen' aangewreven. Sommige lezers hebben veel langere tenen dan ik. Ze gaan zich snel op offensieve wijze defensief opstellen. Ik kan er tegen. 'Het is wel een tikje complexer dan jij het hier voorstelt', laat ik de beleefdsten onder hen dan in de verte nagalmen. Waar precies ik de waarheid geweld aan doe, krijg ik zelden te horen. Temeer daar ik nooit verder ga dan 'mijn mening voor wat ze waard is'. We kunnen afspreken dat we wat en hoe ik schrijf als literatuur beschouwen. Uit de losse pols. We zien dit niet als een ernstige studie met bewijs, bronvermelding, methodologisch sérieux. Op die manier zijn we beiden af van enige verplichting tegenover elkaar.

Ten tweede volhard ik in nog een andere broosheid. Duizend maal heb ik me laten vertellen dat ik mijn visies op één pagina moet kwijt kunnen. 'Eén, Willi.' Het lukt me niet. Mijn hoofd is er niet op afgesteld. Duizend maal heb ik moeten aanhoren dat managers en parlementairen - buiten de negatief gesitueerde dossiervreters - niet verder lezen dan de eerste pagina en/of de besluiten. Als dat zo zou zijn, is het in mijn opvatting erg gesteld met managers en parlementairen. Om het even op defensieve wijze offensief te stellen: 'over simplisme gesproken. Dan zal de politieke besluitvorming daarnaar zijn.'

Voor jullie is het geruststellend dat weinigen me kennen. Ik ben geen partij. Niemand vraagt mijn mening. Nog minder is er nood aan. Voor mezelf heb ik uitgemaakt dat mijn stem mag tellen. Ook als kiezer.

Inspiratie

Mijn affiniteit voor jullie is ontstaan op ideologische grond. Dat heb je met voluntaristen. Ze zijn naïef en licht ontvlambaar. Jullie bestaansgronden stonden en staan me aan. Daarin sta ik zeker niet alleen. Noem het een van kerk ontdaan opkomen voor gelijkheden. Na aftrek van Stalin, Mao, Pol Pot, Ceausescu en konsoorten komen jullie op voor alle verdrukten. Voor hun zelfwaarde. Dit op overtuigende en concrete wijze. Niet halfzacht pedant verzonken in charitatief neerkijken. Een historisch gefundeerde bevrijdingsideologie. Die snijdt hout. Verwant aan religie biedt ze een wervende, inspirerende inhoud.

Men hoeft geen voorganger in de leer te zijn om te beseffen dat een ideologie een belangrijk bevonden doctrine in zich draagt, aanwijzingen geeft voor goed gedrag en zeden. 'Solidariteit' wordt best geen lege doos. Zoiets wekt verwachtingen, consequenties.

De liberalen houden het ideologisch simpeler. Ze winden er geen doekjes om. Hun mensbeeld vertrekt niet van de van nature of maakbare sociale mens. Hun 'ik' gaat boven het 'wij'. Dat is niet enkel klaar als water, er is veel gemakkelijker mee te leven. In die gedachte kunnen ze tenminste niet zondigen. Het bedenken van correcties op de natuurlijke overlevingsdrang kunnen ze met een gerust geweten aan anderen overlaten. Misschien is hun analyse nog juist ook.

De liberalen beloven weinig. Hun vrije markteconomie is tegelijk een rationeel concept én vaststelbaar. Het zou rijkdom opleveren voor de meest inventieven en - als het goed gaat - minstens ordentelijk betaalde productieve werkgelegenheid voor een grote groep. Dat kan lukken of mislukken. Dure eden worden bij hen niet gezworen. Men moet werken voor de kost en een portie geluk naar eigen hand zetten. Zonder garantie.

Er worden geen andere wangen aangeboden of stenen tafelen naar beneden gebracht. Een rood boekje is er niet mee gemoeid.

Hun 'vrijheid' is een prachtig uitgangspunt dat geen ballast als 'solidariteit' in zich draagt. Je krijgt die vrijheid ook niet op een gouden schaal. Ze is individueel. Blij individuen maken de groep blij. Niet omgekeerd. Geen dwang. De overheid moet dat vooral niet organiseren. Nog minder bewaken. Een zorg minder. Het liberale huis leent zich tot veel licht en ruimte - ook om voluit te botsen - maar weinig voor hypocrisie. Rijk zijn is plezant, geen schande.

Jullie ideologie kenmerkt zich door portee. Wél grote woorden. Niet minder dan die van de geloofsleren. Stevige taal. Historisch opgeroepen door manifeste uitbuiting, ongelijkheid en onrecht. Themata die mensen zodanig in hun elementaire menselijke noden aantastten dat ze massaal mobiliseerden. De kracht van de terechte woede, de verontwaardiging, het gemeenschappelijke belang van een grote groep benadeelden.

Uit die ongelijkheid is wereldwijd een prachtige riposte ontstaan, een noodzakelijke correctie. Jullie hebben een ronduit schitterende, hoogst relevante bijdrage geleverd tot meer sociale samenlevingen. Van vakbonden tot sociale zekerheid. Voor jullie hoef ik hier geen opsomming te maken.

Bij de eindmeet van die opmerkelijke realisaties lijkt de natuurlijke verdere ontwikkeling wel te stokken. Dat proces is al decennialang aan de gang. De Marxistische meerwaarde die de revolutie zou bewerkstelligen blijft maar uitblijven. Na de geleverde en gerechtvaardigde correctie lijkt jullie geen logische voortgang voor ogen te staan.

Het brengt me terug bij de geloofsleren. Misschien is jullie ideologische bron of fundering te zwak. Te weinig oorspronkelijk.

Dat Jezus in colère de kooplieden uit de tempel joeg is slechts een anekdote in zijn biografie. Geen kerngegeven. Zijn leer bracht een geheel nieuw inzicht over intermenselijke omgang. Waartegen, rein ideologisch, tot vandaag geen speld is tussen te krijgen.

Jullie zijn in materialiteit geworteld. Een wezenskenmerk daarvan is eindigheid. De term 'biefstukken-socialisme' is Anseele door opponenten in de mond gelegd. Alle overige politieke families hebben het begrip genadeloos uitgespeeld. Het blijft immers raak. Reden waarom het zich meteen zo breed in onze taal gevestigd heeft. Het vat goed samen wat jullie slechts op gezegende momenten hebben kunnen overstijgen.

Een figuur als Robert Owen zocht doorheen zijn erg zichtbare wereldse creatie naar jullie bron. Jullie hebben hem afgevoerd als utopist. Dat klinkt niet als een lofzang. Het mag niet verbazen dat hij zich bij zijn levenseinde op spiritualiteit richtte.

Precies jullie gemis aan spiritualiteit - in gelaagde betekenissen - zou ons wel eens dichtbij de kern van jullie probleem kunnen brengen.

Het Zit Tegen

Ooit werd ik onderwezen in 'militante vrijzinnigheid'. Met de beste wil van de wereld ging het er bij mij niet in. Hoe kon men zichzelf nu én vrijzinnig én militant noemen? Wist men dan echt niets oorspronkelijker te verzinnen dan een soort anti-kerk? Had men uit diezelfde kerkelijke historiek dan nog niet begrepen tot welk mensonterende wangedrochten elk fanatisme kon leiden?

De militant vrijzinnige opstelling leek me vreugdeloos. Welke kilte blijft achter als men de ziel geloosd heeft? Het zal met mijn pathologische zucht naar authentieke of geïnspireerde gedachten - binnen een volstrekt subjectieve maatstaf - te maken hebben. Wie identiteit verwerft op de originele creatie van anderen, krijgt ooit de rekening gepresenteerd.

Zowel door God als door de vrijzinnigen van mijn paard gegooid, moet ik opnieuw sterk aan jullie denken. Zou het kunnen dat ook jullie behoorlijk vastzitten in tegenkracht? Dat jullie daar systematisch op terugvallen? Bij gebrek aan een 'pro'? In hoeverre steunt jullie cohesie nog steeds op vijandmodellen die tot op de draad versleten zijn?

Vandaag richten jullie pijlen zich op de leugens van het populistisch rechts-liberaal denken. Flink gesproken maar voor mij - en misschien nog een aantal anderen - mag het een flinke scheut meer zijn. Die plaat - en alle covers ervan - hebben jullie grijsgedraaid. Zet ze af. Maak een nieuwe. Met uitsluitend eigen nummers.

Lang lang geleden stuitten jullie in Vlaanderen op een zo dooraderd katholiek overwicht dat jullie waar mogelijk - en waar nodig arm in arm met vrijzinnig blauw - er een rode zuil gingen naast plaatsen. Van onderwijs tot sociale huisvesting tot - zelfs! - jeugdbeweging tot ziekenfonds tot ziekenhuis. Neem dat laatste. Wat Sint krijgt moeten wij ook hebben. In een stadje als Gent blijft men tegen elkaar op ziekenhuisvleugels bijbouwen en hoogtechnologische toestellen aanschaffen. Meer ziekenhuizen dan bewoners. Is dit opbod rationeel? Meer nog dan door de vraag of dit opbod rationeel is, ben ik geïntrigeerd door de betaalbaarheid ervan. In een land zonder eigen grondstoffen dat met een kwetsbare diensteneconomie moet zien rond te komen en blijft doen alsof er in de verste verte geen schuldenlast te bekennen is. Een situatie die - naar een willekeurige microschaal getransponeerd - al tot meerdere gezinsdrama's geleid heeft. Voor zover deze ziekenhuizen en een onnoemelijk aantal andere diensten daar al zicht op geven, volstaat het om hun raden van bestuur door te lichten. De oude opdelingen blijven ongewijzigd. Verder dan het vage 'aanmoedigen van samenwerkingsverbanden' komt tot nu toe geen enkele minister voor gezondheid. De lobby's bewaken hun nest. Uit een nare gewoonte.

Ooit stond ik mee aan de wieg van een pluralistische koepelorganisatie binnen Welzijn, bij traditie een katholiek beleidsdomein. Binnen de kortste keren moest ik aankijken tegen pogingen tot politieke én ideologische recuperatie van de smalste soort. Onder meer door jullie. Razendsnel doken vertegenwoordigers op uit manifest gekleurde organisaties. Ze lijfden zichzelf vlot in als mede-initiatiefnemer. Lijnen liepen van koepels naar bevriende kabinetten en administraties. Daar zat ik. Midden een inderhaast aan elkaar gebreid 'wij', waarin ik vooral een 'tegen' beleefde. Vooral op zulke ogenblikken ben ik tegen 'tegen'. Intimiderend verweet men me cynisme toen ik het nieuwe 'wij' als artificieel beoordeelde. 'Niet van de wereld' was ik kort daarop toen ik er weer maar eens niet in slaagde de gedefinieerde vijand te zien. Het vergde behoorlijk weerwerk om glashelder te krijgen dat een pluralistische koepel voor mij op geen enkele manier gelijk stond aan anti-Caritas.

Voor mij is de blinde vijandcultuur echt niet meer van deze tijd. Wat die bij de medestanders aan gemeenschapsgevoel opwekt is van bedroevend korte duur.

Door de creatuur van de tegenstrever en het belust zijn om deze tegenstrevers op fouten te betrappen, keldert men tal van waardevolle voorstellen. Vaak op unfaire grond. Het verlamt de besluitvorming. Het is wat ik uit het afscheidsbetoog van Obama heb onthouden. Hoe essentieel het voor een gezonde democratie blijft, de bereidheid om het waardevolle te blijven onderkennen van wat de opponent inbrengt. De democratie is een te kostbaar gemeenschappelijk goed om ze te laten versmallen door degenen die zichzelf met hun eigen welsprekendheid parfumeren, die het parlement met een rechtbank verwarren.

In het politieke schouwspel voert men voortdurend armere en rijkere burgers, werknemers en zelfstandigen, christenen en moslims, rechtsen en linksen, jongeren en ouderen, blauwen en roden, roden en diep roden, Walen en Vlamingen op die elkaar naar het leven staan. Altijd weer nieuwe vijanden, nieuwe controverse.

Ach, wat pakt men elkaar graag op woorden, tegenwoordig. Flarden zin, totaal uit hun context of hun intentie gerukt. Een sloganske, ontwaardende omgangsvorm die een immens tijdverlies aan besluitvorming oplevert.

Zo'n Kristof zou Groen voor de langere termijn betere diensten kunnen bewijzen dan hij nu doet door zijn ijver te temperen om voortdurend persoonlijk te scoren via de aanval.

Zijn ononderbroken beschuldigingen - hoe raak soms ook - sieren zijn partij en haar verbindende grondslagen niet. Hij doet me haast naar het halfzachte hunkeren.

Uit een nog warm verleden blijven Elio en Laurette me bij. Na de uitsluiting van SP-PS uit de regering en jullie verbanning naar de oppositie. Zijn grimassen op de parlementaire banken. Zij, la Belle, die het Beest in haar uitliet. Ze lieten zich helemaal gaan. Zeer gericht hakten ze in op de duivelse rechtse onderwereldfiguren en de Michels van deze wereld die zowel de arbeider als de as Wallonië-Brussel hadden verraden.

Moeiteloos diepten ze alle vaste waarden van het socialisme uit hun kelder op. Hun hevige woede omwille van alle onrecht dat de anderen de natie aandoen.

Dachten ze dan werkelijk dat de achterban hun opflakkerende protest nog zou inschatten als authentieke sociale verbolgenheid omwille van een niets ontziend kapitalisme? Als opkomen voor basisrechten? Neen, hoor. Een achterban denkt ook.

Met zijn allen - voor- en tegenstanders - observeerden we de sprekende lichaamstaal van twee slechte verliezers, in hun ego gekwetste supersterren. We kregen het ontluisterende spel van de politiek te zien. Ontdaan van 'pro'.

Het lijkt wel chronisch. Telkens jullie zelf deel uitmaken van de regering zijn jullie de eersten om de oppositie weg te lachen. Ergens tussen wreed minzaam en hautain. 'In de oppositie is het altijd makkelijk kwebbelen' grinniken jullie dan. 'Misschien eens proberen - als wij - om zelf mee te regeren?' Raar toch dat jullie, die zo diep geworteld zitten in het establishment, die zo in staat zouden moeten zijn de waarde van het constructieve compromis te onderkennen, in de oppositie zelf zo tekeer gaan.

Wie in alle anderen het kwade genius ziet, pretendeert bovendien al snel de witte ridder te zijn. Je mag dan vooral zelf nooit - op menselijke wijze - in de fout gaan. Even terug naar Elio. Hij zal zich uit zijn donkerste dagen in het parlement als eerste herinneren wat een genereus gebaar van een politieke tegenstander betekent. Jean-Luc heeft hem destijds op christelijke wijze openlijk alle steun geboden. Het zou een les kunnen zijn. Zo doen we dat thuis ook. Geven en nemen.

In die zin zie ik in het parlement steeds minder een spiegel van de samenleving. 'Op de werkvloer' van mijn middenmotersbestaan ontdek ik verdacht veel wederzijds begrip. Veel gezond verstand. Over alles en nog wat hebben we een eigen mening waarover we - als het enigszins kan - vrijmoedig van gedachten wisselen. We blijven, weet je, al bij al een geïnteresseerd en groothartig volk. Géén verkrampde en gepolariseerde bende.

Precies die zin voor eerlijk compromis, die eigen stem, dat autonome denkvermogen mis ik voortdurend in het belangendebat.

Ook John - toch een gestudeerd mens met een helder inzicht - trapt in de val van de spitsvondige attaque op de inhumane rechterflank. Op hun gekrulde hersenen. Altijd maar weer op de lever als de ander het hoofd te koel houdt.

Als voorzitter kan John in zijn onmiddellijke omgeving nochtans rekenen op bijzonder ervaren beleidswerkers. Hij kan perfect inschatten hoe moeilijk het is om een coherent beleid te voeren binnen onze huidige profileringsdemocratie. En begrip tonen.

Als econoom weet hij dat men de werkloosheid niet oplost door het ambtenarenkorps te doen zwellen. Die operatie brengt niets op. Ze kost onze natie tonnen geld, doet de nutteloze controles en bizarre administratieve verplichtingen toenemen, demotiveert de verantwoordelijkheids- en initiatiefzin bij stielkenners, werkt op de zenuwen.

Hij zou nuchter kunnen vaststellen of eerlijk kunnen toegeven dat de praxis van de gewraakte rechterzijde de werkgelegenheid in de zo essentiële vrije markt doet toenemen. Ook voor arbeiders. Het resultaat van de rechtse inspanningen zou de socialist Crombez gelukkig moeten stemmen.

Wie jouw handel en wandel indirect volgt, John, weet graag hoe je zelf tegen ontwikkelingen aankijkt. Vrij van de zoveelste wederuitzending van gevestigde socialistische afkerigheid. Laat die eigen zienswijze horen. Met inbegrip van je eigen zin voor nuancering en gerede twijfel.

Een coöperatief register dat hoofdzaken van bijzaken onderscheidt, stevig onderbouwd en ter zake is en al bij al karakteristiek blijft, zou velen aangenaam verrassen.

Power to the people

Net als bij vrijwel alle religies kan het schoentje stevig wringen op de plek waar onze mensensoort de oorspronkelijke leer onderwerpt aan verdere vorm en inhoud. Er een eigen draai aan geeft.

Op Jezus heeft men gouden tabernakels gebouwd. Op Mohammed IS. Op het hindoeïsme een kastensysteem.

Jullie hebben van Macht een wezenskenmerk van het socialisme van de laatste vijftig jaar gemaakt.

Ooit was dat ook absoluut noodzakelijk. Om te bestaan. Om te overleven als beweging.

De democratie of groeiende democratie steunt op numeriek overwicht en op vertegenwoordiging.

Onderweg in dat proces zijn jullie in een kwalijke val getrapt. Jullie bijzonder boze reactie op een NVA die overal zitjes opeist in alle mogelijke raden van bestuur klinkt niet weinig potsierlijk.

Jullie zijn er altijd kampioen in geweest. In Vlaanderland nek aan nek met de katholieken.

Geen sleutelplek waarin jullie niet een kaboutervrouw of -mannetje afgevaardigd hebben. Al of niet competent. Kort voor of na elke regeringswissel kennen jullie bij traditie sleutelposten toe aan de vrienden. Medeplichtigen in alle maatschappelijk relevante domeinen.

Elke ambtenaar met een beetje doorzicht zal wel een 'collega' kunnen aanwijzen die in de politieke markt van het ogenblik ligt en die opvallend sneller promotie maakt dan anderen.

Zo nodig boven de gebruikelijke diplomavereisten en boven de intrinsieke kwaliteit. Merkwaardig, na zoveel schoonmaakoperaties op rij in de voorbije decennia. De protégés cumuleren hun 'gewoon werk' met een of meerdere mandaten, waarvoor ze 'politiek verlof' toegestaan krijgen en hun wedde met een kwart tot de helft zien stijgen. Na verloop cumuleren ze zo druk dat ze onder goedwillend oog van hun gelijkgezinde bazen op hun werk nog slechts sporadisch aanwezig zijn.

Tot vandaag blijven vrijwel alle topfuncties in de administratie ingenomen door partijgebonden functionarissen. Genieën en hoogbegaafde ex-kabinetards die zichzelf als beste door de transparante, objectieve assessments en in eindfase door de gepolitiseerde jury loodsen.

Met zoveel hulp op zoveel nuttige plekken maken jullie eigen cirkels rond. Bij het minste onraad vertrekken onmiddellijk telefoons, e-mail, tweets, sms-en in alle richtingen. Bij voorkeur tot op de onderscheiden hoogste niveaus. Geen doorkomen mogelijk zonder jullie goedkeuring.

Op die manier vormen jullie een gevestigd apparaat. Zichtbaar en onzichtbaar. Het mag gezegd dat jullie - meer of nog meer dan anderen - in alle onderdelen van het netwerk arrogantie uitstralen. Niet de geslepen, verdragende dwarsliggerij op sokken van de katholieken. Niet het vrolijke opportunistische kansspel dat de liberalen typeert. Jullie air van 'wie doet ons wat?' - 'kom op als je durft' - 'weten jullie wel met wie jullie te maken hebben?' - 'al gemerkt hoe groot en vertakt wij wel zijn?' wekt aversie. Samen aan tafel naar oplossingen zoeken zit er niet of minder in. De afspraken moeten 'intern' afgewogen worden. Er moet stevast onderhandeld worden.

'Zo weinig bewegingsruimte, zo weinig autonomie voor de onderhandelaars' heb ik me meermaals bedacht. Op die manier bevestigen jullie zelf voortdurend de indruk van systematisch bunkeren, van een verlammeende en blokkerende mogendheid.

Het zal een minister van een andere gezindheid overkomen dat zij of hij te maken krijgt met een rode top van de administratie [een kegel]. Die blokkeert brutaal geheid elk initiatief. Telkens weer dat dreigende 'ik zal eens informeren hoe mijn vakbond daarop zal reageren en hoeveel stakingsdagen je dat gaat kosten'. Het maakt elk beleid onmogelijk. Is dat een beeld dat jullie in stand willen houden?

In Wallonie zijn jullie tot vandaag een staat in de staat. Het - maar wat terecht - blootleggen van Publifin plaatst een ijzerzaag onderaan de poten van de Waalse natie.

Wellicht nog sterker dan CD&V zijn jullie van binnenuit gescleroseerd door decennia van evident bevonden overwicht.

Nu vormt 'macht' onmiskenbaar de basis van elke Realpolitik. Waarom zouden jullie daar dan ook niet voluit mogen of moeten voor opteren?

Wel, precies omdat jullie socialisten zijn. Omdat jullie als toetssteen over een ontwerp van ideologie beschikken, dat niet als vanzelfsprekend in termen van overheersing en bezit hoeft vertaald te worden. Jullie zijn het aan jullie zelf verplicht te leren uit de fouten van het verleden.

Hinderlijk blijft jullie op automatische piloot sluiten van de rangen. Jullie 'wij' vullen jullie haast reflexmatig in als 'de goeien' - 'de waren'. De anderen worden dan onwaren. Men zou ze ook ongelovigen kunnen noemen.

Bij de oudere generatie, degenen die zich van de onderste trappen naar boven hebben gewerkt, heeft de brutaliteit nog iets herkenbaars. Jerommekes met een peperkoeken hart. Terwijl ze 'over mijn lijk en dat van mijn zuster' roepen, laten ze zich vertederen door een goed gekozen voorbeeld van een slachtoffer van hun en jullie systeem. 'Neem een hardwerkende kleine zelfstandige, Fernand, die op zijn vijftigste in faling gaat, de ziekenhuisfactuur niet meer kan betalen en tegen een pensioen aankijkt onder het minimumloon.' - 'Ja, zeg, daar moeten we inderdaad iets aan doen. Noteer maar dat het al moest beslist zijn.'

Ondertussen worden die joviale bromberen druppelsgewijs vervangen door rationele studaxen die ooit een vakantiejob bij de administratie van de fabriek gedaan hebben. Met hen is het dédain ten aanzien van andersdenkenden toegenomen. In hun rationele omgangsvorm zijn ze helemaal kind van hun verkillende tijd. 'Hoe dom kunnen ze zijn, degenen die niet in staat zijn de waarheden van het linkse discours te vatten.' Die houding is niet enkel gewoon hinderlijk, ze doet jullie partij meer kwaad dan goed. Ze vertegenwoordigen jullie immers in commissies, voordrachten, onderhandelingstafels. Met hen worden de zaken 'technisch' afgehandeld. Ze houden presentaties - 'zijn er nog vragen' -, negotiëren 'hard' en komen tevreden thuis.

Met hun mentaliteit bevestigen ze jullie als beheersingspartij pur sang. Zij het nu gecontamineerd door het slag stedelijke gladmanagers die in hun weinige vrije tijd opzichtig de kinderen met de dure bakfiets naar school brengen. Over bedreigingen voor het klimaat gesproken.

Elke organisatie maakt de keuze die ze wil maken, natuurlijk. Weet wel dat deze bakfiets-socialisten - als representatief voor een ruimere groep nieuwe socialisten waarop jullie mikken - een uiterst smalle groep uitmaken als het op stemmen aankomt. Weet ook dat ze met weinig mededogen te voet naar Groen - of desnoods Blauw of Geelzwart - overstappen als ze daar 'een beter aanbod' krijgen.

Ook bij jullie wordt - buiten cynisch - steeds minder hartelijk gelachen. Ooit was dat anders. Het is een beetje tragisch voor jullie beweging. In boutade verpakt kan men zeggen dat ook de socialisten geseculariseerd zijn, dat na de kerken ook de volkshuizen zijn leeggelopen. Misschien op jullie beurt de volkshuizen verkopen om de lokale kas te spijzen? Op welke plekken en op welke schaal onderhouden jullie nog jullie essentiële gemeenschapsgevoel?

Jullie hadden er een patent op. Toch niet - als alle anderen - jaarlijks in een pretpark? Kan het erger of artificiëler?

Het 'gezellig' van Steve vormde een statement. Jullie interne intellectuele elite sabelde het neer omdat ze zich 'niet kon vinden' in dit volkse gedoe. Niet enkel tegenover de andersdenkenden, ook in eigen kring lieten jullie rangen en standen toe.

Een gevestigd bestel dat weinig marge laat, de zelfrelativering heeft laten wegzuigen, zich steeds minder volksverbonden - ongetwijfeld een gevaarlijk begrip - weet en de gulle lach niet meer vindt. Het is als dagenlang in de gietende regen staan. Men zou ervoor migreren naar een partij die meer zon, licht en lucht in huis heeft. Het voorhouden van de belofte 'meer zon' kan al volstaan.

Gouden Kalveren

Ik geef toe er gevoelig voor te zijn. Voor consequentie. Uit de biografie van het grote socialistische boegbeeld Camille Huysmans heb ik, naast zijn opmerkelijke persoonlijkheid, intelligentie, retorische bekwaamheid en politiek verdienste, (helaas) onthouden dat hij financieel drie goed betaalde functies cumuleerde en dat hij - als het zou gekund hebben - tot zijn honderdste aan zijn zeggenschap verkleefd zou gebleven zijn.

Wat is dat toch met jullie? Steeds opnieuw die vertaling in het 'tastbare'. Ooit mocht ik vorming geven aan de secretarissen bij ACW-Metaal. Geen vrouwen, helaas. Wel mannen van gewicht. Ze wisten me te vertellen - misschien hun persoonlijke urban legend - dat hun wedde de helft bedroeg van die van hun collega's bij ABVV. De groepsverzekeringen waren navenant.

Dit vond ik opmerkelijk. Gelijk loon voor gelijk werk. In de ACW-secretarissen zag ik harde, geëngageerde werkers. Ontdaan van grote verongelijkheid in heilige naam van de onderdrukte werknemers. Behoorlijk maar niet extra betaald, bleven ze in praktijk van sterke motivatie getuigen.

Ze hadden ook niet de naam de 'staalbaronnen' te zijn. Debunne en zijn Porsche. De syndicale manitou had er geen probleem mee. De vakbond vond dat hij het verdiende. Het was zijn geld. Hij werkte er hard voor. In welke andere partij had ik dat nog gehoord?

Het is niet eens onterecht. Het yacht van Bruno hoefde inderdaad helemaal geen thema te zijn. Ook bij hem geldt dat het zijn geld is. Dit bezit op zich maakt hem niet minder socialistwaardig. Er is heel veel rek op wat mensen elkaar gunnen.

Dat zoiets tot symbooltwist opgeklopt kan worden, is een veel belangrijker signaal. Dat essenties zoek zijn. Dat verhoudingen niet meer kloppen.

Hoe kan het jullie blijven ontgaan hoe sterk jullie fixatie op greep, belang en geld in jullie nadeel afschaduwet? Hoe sterk het jullie door de eigen achterban aangerekend wordt? Hoe kwetsbaar het jullie maakt? Hoeveel kansen jullie alle politieke tegenspelers ['onze vrienden van geel en blauw'] gunnen die er op uit zijn jullie te ontmaskeren?

Behalve wanneer ze zich door onachtzaamheid op de trappen van hun stulpje laten fotograferen of een televisiejournalist zomers rondleiden in hun Toscaans doeningske, zal men het de liberalen niet kwalijk nemen dat hun bankier hen als een belangrijke klant behandelt.

Hun onderscheidend loon naar werken is voor hen een verdienste, een uiting van intellect.

Men moet er niet onnozel over doen. Ze zijn verkozen om het bedje te spreiden voor hun gelijkgezinden. Il faut en profiter. De gelegenheid maakt de dief.

De katholieken zal men hypocrisie verwijten als ze zich verrijken. Verwijzen naar hun geloof.

'Hoe krijg je die postbodes gerijmd met je geweten, Leo?' Behalve Leo zullen ze ook snel schuld bekennen. Zich verontschuldigen. Al of niet in opdracht van een voorzitter.

Jullie horen te weten dat jullie wat ethiek betreft op één lijn zouden moeten staan met de katholieken. Of met Kris van 'Geneeskunde voor het Volk' waarmee jullie als tweede of eerste lachten. Kris is misschien een lastig mens maar beslist geen dwaas. Wat hij voor Hoboken doet, blijft grensverleggend. Dat toegeven zal voor zijn begrafenis zijn. Hij zal het zelf van jullie niet te horen krijgen.

Persoonlijke verrijking kleeft aan een socialist als een besmettelijke ziekte. Het hoort niet. Horen jullie me? Niet.

In praktijk houden jullie die poort hermetisch gesloten. Nooit heb ik jullie fundamenteel horen dwarsliggen als de financiële voordelen voor parlementairen ter sprake kwamen. Nooit hoorde ik jullie 'hier eindigt het voor ons' zeggen. Misschien deden jullie dat wel maar heb ik het niet gehoord.

'Voor een algemeen cumulverbod is een meerderheid nodig'. Kom, zeg. Ernstig blijven. In mijn waardeschaal is het ondoenbaar schepen of burgemeester te zijn van een middelgrote stad en een havenbedrijf te leiden in combinatie met een parlementair mandaat.

Ons moeder heeft me altijd voorgehouden dat men geen twee dingen tegelijk goed kan doen.

Tot daar, ik ben niet van de slimste. Er zijn er ongetwijfeld die het wel kunnen. Nu, ze mogen dat voor mij doen als ze zich daartoe in staat achten en er de tijd voor zouden vinden. Maar - gezien hun reeds behoorlijke remuneratie - hen een tweede loon toeschuiven? Jamais.

Is niet de gulden regel dat men vanaf een bepaald (wedde)niveau niet meer per uur, wel voor een (totaal)opdracht vergoed wordt? Hoe zegt men dat in Vlaamse feuilletons tegenwoordig? 'Doe normaal'.

Het is niet zo dat jullie aandacht voor geldstromen - en jullie invloed daarop - voortdurend op persoonlijk voordeel gericht is. Net zo goed willen jullie het soortelijk gewicht van de socialistische beweging versterken of een sterk signaal geven naar de achterban.

We hoeven maar naar de stations te kijken. Louis heeft veel binnen gehaald voor Leuven. Daniel voor Gent. Louis voor Leuven. Bob voor Antwerpen. Guy, Elio, dekselse Michel en vurige Laurette voor Luik. Johan voor Oostende, al laat de bedenking moeilijk los dat lege, onbetaalbare internationale treinen vanuit zijn stad misschien een wat overbodig franje kunnen betekenen.

Als premier gedroeg Elio zich als wellicht meest koninklijke van alle na-oorlogse premiers. Elio IV. Altijd vriendelijk op de rode loper. Bij evidentie vriend aan huis bij Paola en Albert. Conform zijn royale omgeving straalde hij een vaderschap uit van alle Belgen.

Niet dat hij als premier ondermaats was en zijn werk niet naar behoren deed. Men mocht enkel niet met mijn recalcitrante ingesteldheid Mons-culturele-hoofdstad-van-Europa (hoe zou dāt toch gekomen zijn?) bezoeken en ter plaatse, naast renovaties en cultuurhuizen, kennis nemen van - opnieuw - de plannen van het vlot vergunde station. Ontluisterend. Megalomaan. In de eerste plaats in verhouding tot alle overige Belgische stations. Zeker in verhouding tot de stations in stadjes met een identieke bevolking als Mons. Men zal er CD&V-burgemeester Luc van Roeselare niet op betrap hebben.

Genoemde rode boegbeelden mogen blijven aankijken tegen de legitieme vraag in hoeverre het bedienen van de eigen achtertuin ten koste is gegaan van een algemener belang. Uit hoofde van de krachtlijnen van hun partij. Van hun catechismus. Op het ogenblik dat het koninklijke 'wij' van premier Elio zich niet richt tot alle burgers van België en hij er niet voldoende in slaagt zijn lokale politiek ondergeschikt te maken, toont hij zich kleiner dan hij zichzelf inschat. Een wereldsocialist onwaardig.

Alle vier genoemden mogen blauwe Karel wel benijden. Als die een strikte belastingdirecteur intimideert is hij niet in tegenspraak met zijn overtuiging.

RTT, Agusta, Optima, Mathot, Cools. Iedere keer opnieuw wordt het jullie zwaar aangerekend. Het måg jullie aangerekend worden. Het moet.

Het zou tot een grondige overdenking moeten leiden. Tot een desinfectie. Maar dat gebeurt maar niet. Het lijkt wel de aard van het beestje.

Het is telkens wachten tot iets als Agusta lekt. Dan is het huis te klein. De lijken stappen zelf uit de kast. De ronkende verklaringen en vrome intenties volgen elkaar in hoog tempo op. Hoeveel keer hebben jullie al strepen onder het verleden getrokken? Hoeveel keer kan men een lege stal tot op de bodem uitspitten? Hoeveel keer slagen jullie erin de burger een rad voor ogen te draaien door de schone lei waardoor alle mistoestanden 'uit een vorige cultuur' weggeveegd worden?

Het blijft me verbazen hoe snel jullie zich van dergelijke malheuren weten te herstellen. Het is kunst. Jullie hebben echt wel een dik vel gekweekt. In goed of kwalijk daglicht maakt niet uit. Elke manier is goed om de voorpagina te halen. Gewoon de storm laten overwaaien en overgaan tot de orde van de dag.

Veelal toveren jullie binnen de kortste keren een oude of - liefst - jonge god uit de hoed die zuiverheid uitstraalt. Een duif.

Vandaag zijn dat Magnette en Crombez. Maar, los van de manifeste kwaliteiten die ik hen toeken, hoe zuiver worden ze ingeschat? Hoe zuiver zijn ze nog? Hoelang nog? John was leerling-tovenaar bij de keizer van Oostende. Paul werd tegen een betere wedde van de universiteit geplukt voor een politieke blitscarrière onder directe voogdij van keizer Elio.

Nochtans zouden jullie in alle cenakels meer dan anderen een cruciale omslag kunnen teweegbrengen. Gecoördineerd. Opnieuw ethisch gegidst door jullie ideologie en verbondenheid met het volk. Maar aan die plicht lijken jullie te verzaken. Na een integere en strenge start lijken de principes in de kast opgeborgen.

Zal ik een - uit socialistisch oogpunt - wervend project beschrijven? Het voor eens en altijd terugdringen van de blijvend arrogante houding van de banken. Het raakt àlle burgers.

Alle burgers die zich voor een gemiddeld loon positief inzetten en die volgbaar via belastingen solidair hun bijdrage tot de opbouw van de samenleving leveren. Het belangt de natie aan, die tegen een ondraaglijke staatsschuld aankijkt.

Het 'objectief' is niet nieuw voor jullie. Het volstaat om op Youtube stoute Hendrik zijn 'Plan van de Arbeid' van tachtig jaar geleden te horen toelichten. 'Het moet maar eens gedaan zijn met dat grootkapitaal'. Iets in die zin. Man, man, toch. Hij heeft het zijn partijgenoten-opvolgers gemakkelijk gemaakt door vervolgens te denken dat hij via Den Duits de banken onder controle zou krijgen en de natie best kon dienen. Een denk- of inschattingfoutje. Dat kwam iedereen goed uit. Zijn oorspronkelijke analyse van de invloed van de banken was te gevaarlijk voor woorden.

Een hele reeks ware socialisten zijn terug te vinden in de raden van bestuur van de banken. Van Ethias tot Belfius tot KBC. Zij, dus, die kunnen ijveren voor eerlijke verdeling. Ze zouden Het Verschil [het uitgeholde cliché heb ik niet uitgevonden] kunnen maken, bewaker kunnen zijn van principes. Vuist in handpalm van de christelijk geïnspireerde beheerders. Ze zouden géén onverantwoord vergoed deel kunnen uitmaken van het kapitalistische systeem dat ze bestrijden.

Luc, vader van Freya, mag dan de zichtbaar gebeten hond zijn, hij is vooral exemplaar, bliksemafleider voor een veel breder schuldig verzuim dat jullie vertegenwoordigers medeplichtig en chanteerbaar maakt.

Het onhandige opkomen [kan het in de politieke geprikkeldheid anders dan onhandig?] van minister Kris voor een meerwaardebelasting en voor de ARCO-geduceerden vereist in dat opzicht enige moed.

De miskleun ligt immers voor het grote publiek uitgesteld op tafel. Met medeweten van de ACW-top hebben zijn bancaire partijvertegenwoordigers geld van kleine en middelgrote ACW-spaarders gekaapt in een poging om een reddeloze en overspelige bank van falen te redden. Met medeweten van de ACW-top maar zonder dat aan de veel te brave spaarders te vragen. 'Ik weet nog ergens geld zitten dat we onmiddellijk kunnen vrijmaken'. Vervolgens poogt hij zijn kiesgerechtigde geduceerden via de belastingbetaler deels te compenseren. Hij weet diavels goed dat zijn huidige regeringspartners hem dat niet zullen gunnen. 'Als we met de socialisten hadden geregeerd, hadden we tenminste nog iets kunnen regelen.' Toch maar proberen. 'Als de meerwaardebelasting niet lukt, sleep ik misschien ARCO uit de brand.' Het is betere opera dan onze uitstekende cultuurhuizen kunnen bieden. Drama. Maar Kris toont zich tenminste bereid om voor zijn volk over heet zand te stappen. Het is iets. Zelden heb ik jullie zo ver zien gaan. Behalve destijds Frank. Met zijn 'verbrand dat geld'. Al zie ik daar geen schuldbekentenis in. Enkel paniek omwille van betrappt zijn op een misdrijf en op de gevolgen daarvan. Een witbrandoperatie.

Jullie met jullie schuldig verzuim confronteren is 'not done'. Jullie houden een hand boven het hoofd van een kaste die onder het mom van 'een wij', van een 'ons', zichzelf verrijkt. Die voor 'ik' kiest zonder verantwoording af te leggen. Het mag niet gezegd of geschreven worden. Terwijl ik me niet één vergoelijking bij elkaar kan fantaseren. Zeker niet namens de leden van jullie partij.

Ondertussen is er geen studie nodig om uit te wijzen dat het aantal van jullie meest goedgegelovigen slinkt. Hun vuisten gaan niet meer bij evidentie omhoog bij de beregende ordewoorden van de 1-mei toespraken. Nog los van wie het nog kàn, een bevlogen toespraak houden. Sprekers met enige allure houden er een speechschrijver op na. Deel van de hofhouding. Een verplicht nummer.

Ze laten zich met de dienstwagen tot aan het podium rijden en worden, na de foto's en het interview 'wegens verplichtingen', snel weer weggereden.

Weg van het volk. Hun volk. Wie van de sprekers kan nog zichtbaar vooroplopen en iedereen recht in de ogen kijken?

'De socialisten zijn kiezers kwijtgeraakt aan', laten jullie dan weten. Straks misschien wel aan extreem-links [de goegemeente is erin geslaagd er een scheldwoord van te maken]. Telkens aan derden. Zelden aan zichzelf.

Aliënatie [Vrij naar Karl]

Het parlement is een bedrijf als veel andere geworden. Volzet aan directeurs, kleinmenselijk in de weer voor het behoud van hun voordelen. Van opslag tot kosten- en uitredingsvergoedingen tot pensioenrechten. Sprokkelaars van verworven rechten. Nooit genoeg. Hun eigen syndicaat. Wetgever en partij.

Met de nodige narcistische onbescheidenheid meten de werknemers van deze onderneming voortdurend het eigen loon af tegen dat van andere sectoren 'van gelijk niveau'. In de meeste gevallen komt dat neer op afgunst. 'Weten jullie wat een CEO verdient?' - 'Zal ik jullie vertellen wat een voetballer per maand opstrijkt?'

Wees gerust, het thema (zelf)verrijking ga ik niet dunnetjes opnieuw behandelen. Mijn aandacht, hier, richt zich op de verwrongen cultuur die in jullie onderneming gegroeid is. Het referentiekader, gerelateerd aan jullie opdracht, lijkt zoek.

Vorig hoofdstuk ['gouden kalveren'] helpt me wel om mijn nieuw thema aanschouwelijk te maken. Weinigen zullen een stevige basiswedde voor een hardwerkende politicus betwisten. Dat jullie er geen vragen meer bij hebben - of durven stellen - dat een collega zich voor haar of zijn dagtaak twee tot drie wedden laat betalen baart me zorgen. In andere werkkringen komt men er niet zo gemakkelijk vanaf. Die gang van zaken zou wel een interpellatie waard geweest zijn, niet? Van jullie uit, in de frontlinie. Namens ons, burgers. Wij kunnen ook niet alles zien.

In mijn vriendenkring - jullie verwachten het misschien niet, maar die bestaat - tel ik een behoorlijk aantal betere verdieners, maar niet één met drie vaste maandelijks loonstroken.

Dat ik niet de slimste ben, wordt bevestigd doordat ik me jarenlang gemiddeld zestig uur per week uit de naad gewerkt heb - in de sociale sector dan nog, die laagbetalend heet te zijn - voor wat jullie één potsierlijke wedde zullen noemen. Zowaar met veel arbeidsvreugde. Niet één keer vond ik het nodig het loon van anderen 'van gelijk niveau' te vergelijken met het mijne.

Hoe dwaas kan een mens zijn?

De meisjes bij de bakker waar ik mijn brood haal werken in een systeem van 6.30u tot 19.00u, zes dagen op zeven, waarvan minstens drie weekends op vier weekends. Ze zorgen er elke dag voor dat de zaak perfect oogt. Ze zijn steeds vriendelijk, kennen al hun klanten bij naam.

Ze zetten zich plichtsbewust en op hoogst gedreven manier in voor hun medemens. Naar hun maandwedde durf ik niet informeren. 'Ik zal blij zijn, mijnheer, dat ik er volgende week eens een paar dagen tussenuit ben.'

Schone mensen zijn het.

Tot nu heb ik enkel de zichtbare politieke kaste belicht. De hele politieke onderneming is uiteraard veel breder en kent veel kamers. De directeurs laten zich door hun kabinetten omringen, de parlementairen door hun medewerkers. Ex-ministers mogen nog geruime een paar licentiaten voor nazorg in dienst houden, maar dit terzijde.

Het lijkt voor zich te spreken dat het loon van politici gunstig afstraalt op hun assistenten. Wegens hoge inzet en 'steeds beschikbaar'. De stafmedewerkers adviseren hun meesters. Voor een socialistische meester adviseren ze links. Tegen op rechtse wijze de hoogst betaalde wedde. Ook zij kunnen er ongetwijfeld een verantwoording bij verzinnen. Terwijl een laborant zich in een ziekenhuis uit de naad werkt en blij is met een fietsvergoeding, verdient een 'politieke laborant-adviseur' vlot bijna het dubbele. Zij of hij treint ecologisch bij evidentie in eerste klasse. Een extra-legaal voordeel.

In pluchen zetels wil een mens zich al eens snel niet meer gelijk voelen met 'de vrouw of man in de straat' [een in politieke kringen ontwikkelde - veelzeggende - definitie, die ook gehoord kan worden als 'de vrouw of man die we op straat hebben gezet'].

Jullie blijken niet meer in staat de vergelijking te maken met de leef- en werkomstandigheden van jullie medeburgers. Niet echt doordacht gezien jullie die medeburgers vertegenwoordigen en zij via stemming jullie werkgever zijn.

De politieke burcht telt veel interafhankelijken die hun privileges sinds lang niet meer in vraag stellen. Zo jammer is die ontwikkeling. Zo beschamend. Zo hardnekkig. Zo verbeterlijk.

In jullie staat van genade kan de dagorde van het halfrond zich tussen ambtelijk technisch en surrealistisch blijven bewegen. Ver weg van het alledaagse behoeftengetoeter van het mensenlegioen richt men er zich op een clubcultuur met weinig meer dan interne codes. Men 'wendt' wetgevende macht 'voor'. Men 'neemt deel' aan commissievergaderingen. Men 'stelt mondelinge en schriftelijke vragen'. De theoretische discussie heeft het van elke praxis gewonnen. Men 'komt tussen' en nog veel liever 'in beeld' met een 'spitsvondige' tussenkomst. Men imiteert debat. Met permanente camera's die voor transparantie zouden moeten staan maar die erg kwalijke Farage-mechanismen in de hand werken. 'Hoeveel seconden ben ik vandaag in beeld geweest?' - 'Welke quote heeft men van mij opgepikt voor het avondnieuws?' Scorende voetballers lopen vandaag naar de camera vooraleer ze naar hun ploegmaats of hun supporters lopen. Kennen we onze natuur nog of vertonen we natuurlijk gedrag?

Het blijft grotesk parlementairen of professoren met een netto-maandloon tussen de €3500 en €8000 met een felle blik in de ogen op het publieke forum nog maar eens het armoedeprobleem te horen aansnijden. Alsof ze het aan den lijve meemaken.

Hoort dat gevoelige onderwerp niet thuis in de beslotenheid van een commissie, een ministerieel kabinet, het studielokaal, het vaktijdschrift? Al is het uit eerlijke schaamte.

Armoede is een uitstekend thema om zichzelf te profileren. Op de rug van mensen in armoede. Men wordt nog eens geïnterviewd. Men kan zich interessant maken en zichzelf een goed mens vinden wegens 'opkomen voor'.

Academisch kan men spotten met de voedselbanken en indirect met de dwaze vrijwilligers die zich daarvoor inzetten. Als 'vertrekkend vanuit een gebrekkige analyse'. Als 'druppels op een hete plaat'.

Jullie nemen in dit 'dossier' resoluut het voortouw in de structurele aanpak. Integraal en gecoördineerd. Ik zou zeggen: 'Doen, vrouwen en mannen. Gewoon doen.' In de schoot van het parlement. Dé plek die over geld, invloed en middelen beschikt om de voorgenomen structurele aanpak te bewerkstelligen.

Maar ook jullie komen in de huidige cultuur niet verder dan dure debatten, ondersteund door tal van dure deskundigen. Met een marginale uitkomst als oplossing.

Maanden 'hevige politieke onenigheid' leveren dan 'voor de betrokken mensen-burgers' een extra-toelage van €50 op jaarbasis op. Bij wijze van spreken. 'Jamaar, je moet dat vermenigvuldigen met twee miljoen. Weet je hoeveel geld ons dat kost?'

Een belachelijke tussenkomst hier, een flutpremie ginds. Brutaal veel tijd gaat naar wetsontwerpen die niet langer als strijd tegen fundamentele ongelijkheid en fundamenteel onrecht worden begrepen. Ook wanneer ik als oudere onder het bestaansminimum te leven heb, loop ik voor een toegevoegd pensioenaalmoes van €80 op jaarbasis niet in een protestmars. Opnieuw bij wijze van spreken. 'Leg er misschien even jullie basisbehoeften en jullie wedde naast' hoor ik de zogenaamd verzuurde straatkatten dan denken. 'Ook nooit tevreden.'

Jullie tot treurens toe beperkte inzet voor dit soort marginale 'symbooltopics' draagt er toe bij dat jullie niet langer ernstig genomen worden.

Het is zeer de vraag of jullie nog in staat zijn 'mensen in armoede' anders dan academisch te begrijpen. Evenzeer of het jullie ernst is met hun lotsverbetering. Na de verkiezingscampagne en de regeringsverklaring, bedoel ik.

Voortdurend heb ik ook jullie nog maar eens een paar miljoen euro weten vrijmaken voor een campagne voor goed verluchte kamers en een bedelmaaltijd, waarvan de helft naar een dure 'positieve' campagne en een foto van de minister is gegaan.

Breedlachende Elio - of eender wie - als minister een immense cheque aan belastinggeld zien afgeven tijdens de Warmste Week of Het Glazen Huis doet mijn maag keren. Ben ik de enige?

Misschien, bedenk ik me nu, is het net omgekeerd. Niet de politieke kaste is wereldvreemd.

Het is de bevolking. Door haar goedgegelovigheid, haar slaafsheid, haar traagheid, haar systematisch achter de feiten en ontwikkelingen aanlopen. In de verste verte niet meer in staat in te schatten welke rijkdommen te rapen vallen. Hoe gemakkelijk. Hoe evident. Als men - hoe zou ik het schrijven? - een beetje van de wereld is. Met haar of zijn voeten op de grond staat.

Wij, aaibare burgervrouwen en - mannen, laten systematisch alle rechtmatige en evident bevonden inhaligheden aan ons voorbijgaan. Ons kan men alles wijsmaken.

Onze brave traagheid zal jullie tot troost zijn. Het duurt gelukkig tientallen jaren voor men zo'n slapende reus gewekt én gemobiliseerd krijgt. Dan ook nooit gedacht dat ik nog zo in bewondering zou staan voor de kracht van het Roemeense volk.

Solidariteit

Hangt het één met het ander samen? Jullie verankerd blijven in het materiële met de vaststelling dat jullie, socialisten, niet van nature de meest genereuzen zijn als het op filantropie aankomt. Nochtans zouden jullie juist in jullie werelds humanisme de kracht moeten vinden om, als in het roemruchte verleden, illustere woorden in concrete daden om te zetten.

Laat ik nog even op het armoedeprobleem doorbomen. Waarom toch behoud ik zoveel waardering voor de blauwe zusterkes van Moeder Theresa, voor de vrijwillige Poverello's van deze wereld, voor die van het Leger des Heils? Omdat die, ver weg van de voorpagina's en van het HD-scherm, gewoon verder doen. Alle decennia van mijn bestaan.

Naast de niet slecht betaalde professionelen in OCMW's en CAW's die bij het begin van elke winter persconferenties geven omdat ze geen oplossing vinden voor de daklozen.

Maar vooral naast die steeds toenemende groep onderzoekers, politici, ambtenaren, die niet verder komen dan openlijke spot met het zilverpapier van de paterkes, de peanuts waartoe al die halfzachten zich verlagen. Spot, die de Poverellos' voor lief nemen en die hen vooral niet hindert om te doen wat ze uit overtuiging menen te moeten doen.

Als we de politieke onmacht tegenover armoede in regeringen omzetten, moeten jullie niet veel hoger van de toren blazen dan oranje, geelzwart of zelfs blauw. Veel verschil hebben jullie de voorbije dertig jaar niet meer gemaakt. Zeker niet als ik jullie afreken op jullie 'structurele, integrale aanpak.'

In ons landje zien we inzake armoedebestrijding een soort status quo, of een lichte vooruitgang, los van links of rechts. Klaroenen dat het in België allemaal kommer en kwel is, en dat zoiets de schuld is van alle niet linkse haaien, berust op oneerlijke beeldvorming.

Tot en met voor mensen in structurele armoede zijn hier behoorlijke regelingen steeds bespreekbaar gebleven. Wij zijn, over alle partijen heen, allerminst een natie van onmensen.

Tal van sociale werkers spannen zich ook terdege in. Wil me niet pakken op het zonet beweren van het tegendeel. Een aantal maal zien ze iets over het hoofd. Het zijn mensen, nietwaar. Dan weer speelt het administratieve kafka hen parten. De formalisering en fractionering. Het gebrek aan vertrouwen, marge en autonomie om hun beroep uit te oefenen. Een deel daarvan is jullie inbreng. Registratieziekte, controle, papierwinkel, jullie kennen er wat van. Dat alles maakt - meer dan vroeger - dat sociale werkers mensen niet meer kunnen helpen, dat ze zich genoodzaakt zien hulpvragers de martelgang der loketten van de misschien wél bevoegde diensten in te jagen. Veel van die ontwikkelingen zijn het resultaat van wetgevend - dus parlementair - ballastwerk [zie ook vorig hoofdstuk].

De voorbije dertig jaar heb ik onder jullie opeenvolgende directe betrokkenheden bij het beleid qua armoedebestrijding dus weinig of geen omwenteling mogen opmerken. Geen uitmuntende visie. Wel retoriek. En totaal gebrek aan waardering, dus, ten aanzien van wie tenminste 'iets' doet. Vaak tegen beter weten in. 'Zeg eens mevrouwtje en brave man. Brengt jullie bezigheid iets op voor de mensen die het nodig hebben, denken jullie?'

Mondiaal doen jullie niet veel beter. Veel internationale socialistische solidariteit, in harde euro's uitgedrukt, kan ik me - vergeef me - niet voor de geest halen. Nochtans zouden jullie op basis van jullie historiek 'aller landen' en 'wereldsolidariteit' kampioen van de warmhartigheid moeten zijn. Zeker omdat de mondiale ongelijkheid zoveel schrijnender dan deze in België.

Ook op dat vlak hebben jullie veel te leren van de katholieken, van het vrij onderwijs, van alle kleine gemeenschappen en initiatiefnemers, van veel van oorsprong christelijke NGO's. Ze zijn veel beter georganiseerd, duurzamer, consequenter.

Ik heb grote bewondering voor de blijvende dynamiek die al die positieve en humane krachten levend houdt. 11.11.11, Broederlijk Delen, Vredeseilanden. Schitterende initiatieven. Het is van mijn kant deze keer meewarig toekijken op jullie onvermogen. Op jullie vastzitten.

Ook 'structureel' komen jullie er niet als meest ethische uit. Hoe komt het dat de werkgelegenheid bij FN-Herstal voorgaat op waterwinning of geboortebeperving in Afrika? Zou ook dit 'eigen arbeiders eerst' in jullie genen zitten?

Misschien moeten jullie - met mij - leren bewonderen wat goed is, wat objectief degelijk is. Blijven ontkennen is cynisch en onkritisch. Vanuit erkenning van wat alle niet pedofiele pastoors (een absolute meerderheid) aan inzet voor hun mondiale medemens opbrengen, kunnen jullie beleidsmatig maximale structurele ondersteuning bieden.

Mijn ongevraagd advies: wil ook hier vooral niet opnieuw 'iets van jullie' tegenover plaatsen. Het gevaar dat dit doodbloedt is reëel.

Van goddeloze Steve wil ik voor deze gelegenheid onthouden dat hij de inkomsten van zijn kookboek aan de Egidiusgemeenschap schonk. In opvallende discretie.

Richtfiguren

Het verhaal gaat dat Tobback senior - vooraleer hij zich tot levenslange burgemeester van Leuven liet kronen - in zijn vurigste jaren dagelijks met zijn Fiat 500 door de poort van het parlement reed. Mooi provocatief-positief symbool. 'Louis gaat, als iedereen naar zijn werk. De excellentie zit zelf aan het stuur.'

Tijdens die werktijd, in het parlement, liet hij degenen met minder dossierkennis alle hoeken van de kamer zien. Speerprikken om collega's tot besluitvorming aan te zetten.

Of Louis toen in de regering zat, fractieleider of front bencher was, herinner ik me niet. Wel dat hij op voor mij relevante wijze politiek bedreef. Met zin voor compromis, samenwerking en tonnen ontladende humor. De zaak laten vooruitgaan met alle kanttekeningen die nodig waren om het bundel te vervolledigen. Een bijdrage leveren. Mee zoeken om het algemeen belang te dienen. Om degelijk geïnformeerd te zijn, ging Louis tussendoor op café luisteren of praatte hij met zijn burens. Hij discussieerde niet enkel met parlementairen op de banken van het halfroond. Voor mij is dat de naam 'politiek' waard. Het is een mentaliteit. Een ingesteldheid. Het waarmaken daarvan - niet te verwarren met zichtbaar maken - krijgt gestalte in 'koppen'. Figuren die erin slagen een gedachtegoed te personifiëren.

Een Frank Beke - als ik hem zijn goedgebetaalde stoel bij Belfius vergeef - is daar wat mij betreft in geslaagd. Die ademde werkkraft, burgemeesterschap uit. Visie, verbondenheid met zijn roots, overtuiging, integer aanzien, tegelijk partijtrouw en het overstijgen daarvan. Nooit anders dan een intellectueel en toch des volks. Zijn vaste deur aan deurbezoeken op zaterdag waren verre van een publiciteitsstunt. Zo was Frank. Daniel doet het hem na maar zorgt er voor dat er een camera in de buurt is. Hetzelfde en toch fundamenteel anders.

Op een of (een) andere manier is het ook Karel Van Miert gelukt. Ook al liet ook hij niet na zich in zijn eigen geluidloosheid en verdienste omhoog te werken tot Europa.

Tot en met in deze allerhoogste functie en ondanks de verdachtmakingen rond Carla bleef hij iemand die 'socialistische waarde' uitdroeg. Al was het maar door zijn hoekige opstelling, wars van gearriveerdheid. 'Mededinging is een ernstige zaak. Wat zijn daarvan de gevolgen voor de burger?'

Het is wat een achterban zoekt en terugvindt in figuren als Corbyn en Sanders. Levensstijl, consequentie, rustige vastheid [ik ken het van ergens], visie en toepassing van die visie op concrete uitdagingen worden er verenigd. Hun visie is herkenbaar als deel van en solidair aan een gezamenlijke convictie maar is tegelijk autonoom. Hun woord is verworven en gedragen. Niet 'van buiten' geleerd. Ze hebben 'recht van spreken'.

Niet toevallig zijn het belanghebbende, ingekapselde parlementairen uit eigen rangen die een Corbyn onderuit halen. Hem 'een ramp voor de partij' noemen. Diezelfde parlementairen lieten 'passeren' dat hun partij - via hun premier - op hoogst betwistbare grond een nutteloze, kostenverslindende oorlog in Irak mee ontketende. Hun smet op de sociaaldemocratie die ze vertegenwoordigen zal nooit tot hen doorgedrongen zijn.

In eigen contreien oordeelden de socialistische spindoctors op een bepaald ogenblik dat een 'jonge' uitstraling gewenst was. Op die manier zou men 'een nieuw kiezerspubliek' aanspreken. Wat in de verkoop lukt, lukt overal. Terwijl grijze muizen met een onmodieus wit hemd en een slecht gekozen das geen enkel probleem vormen. Sanders spreekt jonge mensen aan. Hoe doet hij dat toch?

Rode Karel heeft enkel een t-shirt gedragen in zijn boomgaard. Zijn al of niet dragen daarvan is nooit onderwerp van een krantenartikel geweest. Wat een geluk.

Hij was wel bevlogen, inhoudelijk sterk, niet getekend door de uiterlijke frivoliteiten die aan de status verbonden zijn. Precies die dingen die een Geert zo zichtbaar blij maken. 'Eindelijk, eindelijk'. Met een vergulde, verlamde minister-president en een steriele Vlaamse regering als eindresultaat.

Het verhaal is me bekend van een net benoemde administrateur-generaal die bij zijn aantreden als eerste agendapunt 'wagen met chauffeur' liet noteren. Als signaal van gerichtheid op het algemeen belang kan ik me nu geen betere illustratie voor de geest halen.

Voor de burger is het in het kluwen van uitingen, profileringen, claims van zuiverheid voortdurend zoeken naar de laatste kruimels overtuiging.

De overlopers deden er geen goed aan. Bart - die van Mechelen - had en heeft talent. Ook ik heb de stad die hij leidt onder zijn burgemeesterschap zien opleven. Hij raakt wel nooit meer af van de manier waarop hij zich een carrière en een vaste (dubbele) wedde bedongen heeft. Toch niet bij geesten met een goed geheugen. In die zin heeft hij het zich gemakkelijker gemaakt door voor blauw en niet voor rood te kiezen. Al had het in de politieke zeden en wervingsgewoonten perfect gekund. Inwisselbaarheid is er geen punt.

Op dezelfde manier rekent men inconsequentie, nieuwe rijkdom, verkasting en vervreemding van de medeburgers zwaar aan. Zo blijven me de boeiende zomernachtsessies in villa Hellebosch bij. Het - in vergelijking met andere - wat minder geïnspireerde, springerige gesprek tussen Mauro en Yasmine. Die laatste - hét gezicht van het nieuwe socialisme - presteerde het om zich door 'haar chauffeur' te laten ophalen. 'Even mijn chauffeur bellen'. Niet zoveel later stonden de vrouwelijke Antwerpse socialistische mandatarissen - waaronder Yasmine - elkaar viriel naar het leven om het voorzitterschap. Eensgezinde, ware socialisten. Én vrouwen. Niemand die er van opkeek, om eerlijk te zijn.

Evenmin mag ik de dochters en zonen - misschien nog minder hun moeders en vaders - onvermeld laten. De verdenking van nepotisme is moeilijk af te wassen. Al zien ze snel dat de brave kiezer snel vergeet. Hadden of hebben de meisjes en jongens uitgesproken verdiensten of talenten of zijn ze gewoon zoveel gemakkelijker dan anderen op een verkiesbare plaats geraakt? Zijn ze diep gedreven door de lotsverbetering van hun medemensen of hebben ze te horen gekregen dat ze nergens anders - op zo jonge leeftijd - zoveel kunnen verdienen voor een werkbelasting die met enige handigheid goed te overzien is? Die men - al is het door een parlementaire kinderopvang - naar eigen hand kan zetten.

Sommigen verdienen op hun vijfendertigste ruim meer dan jullie niet cumulerende burgemeesters van drieënzestig. Het leidt bij laatstgenoemden al eens tot schnabbelen binnen wettelijke grenzen.

Dat Jean-Jacques, Mathias, Willem-Frederik en Alexander op de blauwe loper naar de politiek gehesen werden, lag helemaal in de lijn van de verwachting.

Peter, Felix, Tom en Joachim uit het katholieke nest zijn boven elke twijfel verheven.

Hun backbencheren in of passage langs hun respectievelijke parlementen is ingegeven door heilige missie.

Tot daar het gesitueerde deel bij de - uit jullie oogpunt - usual suspects. Waarom Bruno, Maya, Peter, Hilde en Freya er zo nodig, vlot, zonder verpinken hun dure boterham moeten verdienen, zou minder voor de hand mogen liggen.

Het zou best kunnen dat ze hun stoel waard zijn, dat ze zich uit de naad werken. Enige toelichting of verantwoording zou nuttig geweest zijn.

In een democratisch land van samengestelde lijsten en kopstemmen heeft de kiezer altijd gelijk.

Terugvallen

Wat zou het mooi zijn. Er als burger op kunnen betrouwen dat jullie constructief gericht blijven op het algemeen belang. Ontdaan van 'wat zit er voor ons in?' - 'wat slepen we hier uit de brand?' Dit veronderstelt zélf denken. Zélf een visie ontwikkelen en die materieel transformeren. Ziedaar een missie die tot jullie funderende thema's behoort. Moeilijk kan dat niet zijn.

Nog niet zo lang geleden hebben jullie 'de nood aan een Eigen Verhaal' [wat een verwoording toch] ontdekt. Het bestaat, dat eigen verhaal. Het is wervend. Het is goed bedacht.

Als men het ontdoet van alle mogelijke academische haarklieverij [herbronnen naast de bron] krijgt men een soort socialistische Grondwet. Die moet gewoon opgediept worden, teruggevonden. Dat vergt, eh, vijf minuten intellectuele moed.

Probeer eens jullie doorzichtig en afgezaagd anti-rechts betoog te vervangen door een pro-links betoog, met duidelijke eigen referenties. Jullie 'tegen' te vervangen door een 'pro'. Vertaal de handvesten van het socialisme naar de noden en wensen van de huidige staats- en wereldorde.

Ook vanuit de oppositie kunnen jullie perfect al jullie ervaring inzetten voor constructieve, oplossingsgerichte beleidsparticipatie. Met deskundigheid, gezag, élan. Vanuit aangehouden contacten met burgers, ook van buiten de zelfbevestigende inner circle.

Socialisten die volgens de eigen sociale leer actief zijn in de politiek, zijn per definitie geen partij van eigen of beperkte belangen. Maken zich er niet vanaf met schimpen op alle vijanden van het volk. Jullie zijn van nature gericht op grote, zichtbare, generalistische sociale projecten.

Een Obamacare voor België. Gedurfd. Jullie horen een federale en Vlaamse Vooruit te bouwen [alstublieft niet letterlijk nemen, jullie zijn ertoe in staat]. Niet voor één - ondertussen fictieve - achterban. Jullie focus is gericht op maatregelen die zoveel mogelijk bevolkingsgroepen aanbelangen en verbinden.

Het willen zien van die brede bevolking is voor mij essentieel. Men hoeft geen doordenker te zijn om aan den lijve te ondervinden dat de kapitalistische bubbel zowat 90% van de Europese burgers treft. Onze hardwerkende moeder en vader konden zich met één wedde een eigen betaalbare woning bij elkaar sparen. Zonder enig privilege. Onze dochters en zonen zien zich verplicht met twee te werken tot minstens 67 om zich net een onbetaalbaar tweekamerappartement te kunnen aanschaffen. Tenzij ze voor het grote geld zouden kiezen. Maar zo ken ik hen niet en wil ik hen niet kennen. Ze zijn gezond doorsnee. Om het veel kleiner te houden: de kost van een treinticket moet zowat vertienvoudigd zijn op dertig jaar. Ook voor ecologisch denkende dertigers met een eerste inkomen kost een eenvoudig ticket Zottegem-Brussel een fortuin. Opnieuw een stap naar een mogelijke toekomst voor onze natie: de Griekse ouderen moeten aanzien hoe de overheid eenzijdig hun pensioen(recht) knipt. Lineair. Alle ouderen die boven de armoedegrens leven, dus. Met dergelijke maatregelen trekt men de armoedegrens op naar boven.

Willen jullie me alstublieft niet komen vertellen dat we het vandaag beter hebben dan vijftig jaar geleden? Overheen amper drie generaties heeft de geprezen koopkracht zich ontwaard tot een collectieve 'vlucht in kopen'. Waardeloos kopen. Bij gebrek aan beter. Omdat het grotere perspectief niet langer haalbaar is.

We hebben te maken met een structureel en integraal probleem. Zo geformuleerd is het jullie op het lijf geschreven en biedt het jullie alle inspiratie voor actie. Onze dochters en zonen zijn evenzeer slachtoffers van de neerwaartse ontwikkelingen als de meeste andere bevolkingssegmenten. Hen door jullie als 'hoogopgeleide tweeverdieners' tot vijand van het volk horen declameren, is een belediging.

Als één van de talloze vaders weet ik dat onze dochters en zonen niet inhalig zijn, graag hun schouders zetten onder een sociale samenleving en bereid zijn daartoe via fiscaliteit en veel andere 'incentives' - om een willekeurig begrip uit te spuwen dat het einde der beschaving inluidt - bij te dragen.

Wel graag binnen een motiverend en gelijkbekrachtigend perspectief. Onze ouders waren trots op hun eigen woning. Ze móchten er trots op zijn. Met hun grote inzet benadeelden ze niemand, leverden ze hun evidente bijdrage tot sociale zekerheid voor de gemeenschap, boden ze ons de kans ons te ontwikkelen en te studeren.

Binnen sommige van jullie inzichten en uitlatingen hebben ze zich onvoldoende ingezet voor hun medemens, zijn ze uit op eigen gewin. Het woord 'burgerlijk' wordt haast uitgespuwd. Het zou een wezenskenmerk van deze soort zijn. Met hun egocentrisch huisje, tuintje, opgepot spaargeld ook. Als jullie hen intrinsiek wat minder hadden beschuldigd zouden ze zich minder van jullie afgekeerd hebben.

Om ook maar de vraag te kunnen stellen: op hoeveel positief discriminerende maatregelen van jullie heeft de maatschappelijk meest omvangrijke groep, de middenklassers, nog kunnen rekenen de voorbije twintig jaar? Brengt het jullie op ideeën als ik hen een achtergestelde, gediscrimineerde groep noem?

Dat kan met een simpel politiek teken van aandacht. Laat ik exemplarisch terug afdalen naar hetzelfde allerlaagste niveau van 'belang' van daarnet. Jullie zouden de prijs van een treintarief drastisch naar beneden kunnen halen voor àlle twintigers en dertigers. Niet enkel voor een geëtiketteerde achtergestelde groep. Het zou een 'signaal' zijn met veel meer impact dan alle vijfenzestigters - zonder onderscheid - gratis te laten trainen. Jullie zetten toch in op ecologie? Op minder gebruik van de wagen? De verbindingen met tram en bus zijn er - ondanks het PR-hoerageroep bij de nachtbussen - op achteruit gegaan. Gerationaliseerd. Eens proberen: na een voorstelling of een late vergadering een aansluiting vinden.

Dat kan ook - en veel ingrijpender - op de maatschappelijke schaal waar jullie gewicht kan tellen. Te beginnen met de staatsschuld. Om iets te zeggen. Bij mijn weten heeft tot nu toe enkel Dehaene de politieke moed gehad ons de staatsschuld in het gelaat te wrijven en ons daarvan de consequenties te laten inzien. Het is hem in dank afgenomen. Het heeft hem, ondanks zijn laakbare Interbrewsparepot voor de kinderen en kleinkinderen, respect als politicus opgeleverd. Graag had ik van jullie vernomen hoe jullie dat als partij willen aanpakken. Los van de regeringen van vandaag of gisteren, die veel meer op pragmatiek aangewezen zijn. Los van de begrotingen van gisteren en vandaag. Laat in jullie kaart kijken. Het is eens iets anders dan elke minister van begroting of financiën die niet uit eigen stal komt gierend met zuur te overgieten telkens haar of zijn berekening 'de toetsing aan de realiteit' niet doorstaat. Met veel anderen tracht ik mij de omvang voor te stellen van de ramp die deze realiteit zelf is. Eendrachtig hebben we ze gedurende decennia opgebouwd. Net als al haar voorgangers tracht de laatste regering in de rij woorden en getallen te vinden voor het landelijke zelfbedrog. Deze jaren heet het 'hoe meer schulden hoe beter.' Een verschil maakte het niet meer. Wanneer jullie dan opnieuw ministerieel aan de beurt zijn is het met de huidige politieke zeden wachten tot een of andere blauwe Guy jullie de les komt spellen. Als tegen een Grieks schoolmeisje dat gestraft moet worden.

Zullen jullie, na klaarheid over de staatsschuld, vervolgens zowel bij wet als van binnenuit toezien op de ethiek van de banken? Goede voorbeelden? Ze bestaan. Neem de Volksdepositokas. Katholieker kan niet. Tenzij ik zand in mijn ogen gestrooid kreeg, is dit een van de weinige Belgische banken die zich ethisch profileert en géén bonussen uitbetaalt. Het verdient jullie respect.

Tenzij jullie volharden in de boosheid van het vijandmodel, zouden jullie bij hen een rekening kunnen openen.

Zullen jullie het vegetatieve en immense vermogen aanpakken of zullen jullie het door hard werken zelf verdiend kleinvermogen van de burger 'moedig en krachtdadig' aanpakken?

Met voorrang voor de lastige, inhalige tweeverdieners?

Zullen jullie ons land kernenergievrij maken? Impulsen geven aan de vrije economie?

In onderhandeling gaan met de multinationale ondernemingen? Afspraken maken over defensie en veiligheid?

Klare taal over banken, multinationale ondernemingen, fiscaliteit, vermogens zou een verhelderend globaal programma kunnen opleveren om de armoede te reduceren.

Zijn jullie bereid mee te zoeken naar een oplossing voor het immense probleem van ongelijkheid tussen vrouw en man in de islam? Spaar me jullie pamperend gescandeer over 'fel overroepen'. Als vader heb ik onze dochter en zonen waarden voorgehouden. Dat heet opvoeding. Zeg eens, welke waarden houden jullie onze mannelijke islamgelovigen voor? Ik zou het echt niet weten. Zeg eens, welke eigen uitspraken doen jullie terzake die stemmen van nieuwe Belgen kunnen kosten? Uit welke maatregelen moet ik jullie beleidsvisie afleiden? Ondubbelzinnige maatregelen of uitspraken, bedoel ik. Ontdaan van electoraal gespin om het verlies van kiezers aan rechts te compenseren.

Dat het misschien tijd is dat een instituut voor gelijke kansen sommige interpretaties van de Koran op discriminerende elementen onderzoekt. Dat het misschien tijd is voor een islamitisch concilie. Van onderuit. Waarom hebben jullie enkel voor de Bijbel de bijl. bovengedaald? Zagen jullie in ex-katholiek Vlaanderen een gemakkelijker slachtoffer want zoveel pacifistischer? Vlot drijvend op de seculariserende tijdsgeest van toen? Het zal jullie overkomen dat veertig jaar later - en tegen jullie hooggeprezen veralgemeende secularisatie in - een strijdvaardige religie in opmars is. Hoe jullie vandaag tot en met de hoekige kanten daarvan in bescherming nemen is op zijn minst een rare wending. Terwijl jullie er een prioriteit van maken om zoveel mogelijk kerken tot cultuurtempel om te vormen, steunen jullie voluit de bouwijver voor andere kerken. Raar is dat. Jullie zouden briesend op de eerste rij moeten staan tegen al wie predikt dat religie aan de Staat voorafgaat. Tegen wie raakt aan jullie heilige Staat.

Het is verfrissend Gwendolyn en haar partij positief en onomwonden te horen opkomen voor de evidente gelijkheid van vrouw en man. Vrouwen - en gelukkig ook sommige mannen - hebben er in onze natie en elders een eeuw voor gevochten. Voor mij levert ze een politiek statement van algemeen belang. Dat mag verworven zijn. Een verworvenheid die ik onder geen beding als kleinburgerlijk, cultuurprotectionistisch of Westers laat afdoen. Daarmee zal blauw stemmen verliezen maar er ook winnen. Het cynische parlement zal haar voortaan op haar woord kunnen nemen. Jullie zouden Gwendolyn kunnen steunen. Nu eens zonder politiek alle katten uit de boom te kijken en niet platvloers uit te kramen dat zij groepen in onze samenleving beledigt.

Als sociaal bewogen mens heb ik me levenslang ingezet voor een samenleving die groot belang hecht aan wederzijds respect en gelijkwaardigheid. In toepassing zou ik er graag vast op kunnen rekenen dat jullie me voluit steunen in mijn nadrukkelijk verzet wanneer een religie mij als minderwaardig en in het kwalijkste geval als varken of hond beschouwt. Zonder onderscheid tussen de subtiele en brutale vorm. Ben ik te min? Van mijn kant met alle respect voor de betrokken dieren.

Willen jullie mij vooral niet aanleren dat ik best enig begrip mag tonen voor zienswijzen die nog een inhaalbeweging te maken hebben? Dat doe ik zelf wel. Daar heb ik jullie niet voor nodig. Net zo goed kunnen die zienswijzen zich versterken.

Jullie spinden electoraal garen uit het moedig doorzetten van Ben op het thema onverdoofd slachten. Jullie diepere motieven zullen jullie me nog eens moeten uitleggen. Voor mij was het een zoveelste zwaktebod zonder gelaat. Mijnheer Francken is een dankbare schietschijf. In alle richtingen twitterend vraagt hij er ook om. Alleen, eerlijk, tussen ons, zouden jullie in de gegeven omstandigheden, met een gretige pers op de hielen, echt béter doen? Eerlijk met mezelf: ik zou ook niet weten hoe dit internationale drama op een voor iedereen geschikte manier aan te pakken. Het zal me gelukkig nooit gevraagd worden. Wel zou ik in de oppositie goed op mijn woorden en beloften letten.

Hoed af voor Dirk, broer van Guy. Zijn betoog voor een verbod op een agressieve en possessieve islam als ondersteuning voor de grote meerderheid van vredelievende moslimgelovigen en algemene godsdienstvrijheid, kon ik meteen plaatsen.

Zulke krachtige, eigen standpunten verwacht ik van jullie ook en moet ik voortdurend missen. Iets intellectueel veel krachtiger dan een zoveelste partijtje fulmineren tegen het fascistische gebroed en de onvolkomenheden in hun redenering.

Of hebben Dirk en ik het weer niet begrepen? Of verdedig ik in jullie scherp veroordelende ogen nu gevaarlijk rechtse standpunten?

Betrapt. Ontmaskerd. Heb ik nu toch wel mijn eigen pleidooi onderuit gehaald, zeker? Mijn excuses.

Snel, daarom, terug naar de vertrouwde, minder beladen maatschappelijke thema's. Om het goed te maken. Zullen jullie de sociale zekerheid [jullie domein bij uitstek], de ziekenhuisfinanciering en de vergrijzing grondig doorlichten?

Er is politieke moed nodig om de legerpensioenen vanaf vijfenveertig af te schaffen, om de hoge ambtenaren- en leerkrachtenpensioenen te normaliseren, om de artsen-specialisten in ziekenhuizen uit burgerzin tot conventionering te verplichten, om de kinderbijslag te rationaliseren, om niet af te dingen op kennis van de landstalen als voorwaarde voor integratie, om de cumulregelingen van politici af te schaffen.

Trek een ander register open dan de veertiende maand. Dan 'eigen - vooral hogere - ambtenaren, leerkrachten, arbeiders, treinbestuurders eerst'. Durf raken aan alle ongenaakbare 'verworvenheden' uit het verleden waarin jullie historisch het grootste aandeel hebben. Verworvenheden die - nu val ik in herhaling - vooral gericht zijn op eigen belang, versterking van invloed, materieel gewin. Datgene wat jullie horen te bestrijden. Zolang jullie op dit aards élan denken te kunnen voortbouwen, slepen jullie dood gewicht mee. Een zak hardnekkige indrukken als behoud, zelfbehoud, conservatisme, immobilisme, blokkering, arrangisme, wantrouwen tegen derden, hermetisme, ideeënschaarste, in het verleden leven, gebrek aan eensgezindheid als het op waarden aankomt, omerta's, gebrek aan visie, behoudsgezindheid. Dat voor een groep die zich als progressief afficheert. Vinden jullie het zelf niet erg dat die progressiviteit niets lichtvoetigs meer heeft en vaak zurig tot zeurderig klinkt?

Niet dat het herwinnen van politieke eerbaarheid - als basis voor wederopbouw - gemakkelijk is. Het is een inzet voor de lange termijn. Het zal wellicht nog honderd jaar duren vooraleer de katholieke kerk vrouwelijke priesters toelaat. Even lang vooraleer suffragettes er binnen de Islam in zullen slagen zonneklaar te maken dat de mannencultuur een manifest teken van discriminatie impliceert. Een eeuwigheid om uitwassende verworven rechten [wat is dat, 'verworven'? Was Obamacare niet 'verworven'?] te keren.

Zoeken jullie een positieve, verbindende boodschap? Die staat vlakbij. De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens - er was, bah, een oorlog nodig om tot deze Rede te komen - is op jullie maat geschreven.

Het is, in haar verdere concretisering, jullie partijprogramma.

'Opkomen voor legitieme rechten, sociale gelijkheid, rechtvaardigheid' klinkt zo fundamenteel anders dan 'onrecht bestrijden' en 'verontwaardiging'. Anders dan de merkwaardige paradox 'opkomen tegen sociale ongelijkheid'.

Naar mijn inschatting bouw je op 'verontwaardiging' slechts een beperkte vorm van solidariteit.

Men bouwt een supportersclub, predikt voor eigen kerk.

Als inspirerend denkbeeld is het ontoereikend.

'Een rechtvaardige samenleving' levert een bron voor voortdurende inspiratie. Die niet eindig is, immaterieel. Opnieuw: haast religieus. Niet vergeten daarbij voortdurend de staatsrekening te maken. Geen sociale geschenken uitdelen waarvoor de gemakkelijke middenklasse moet opdraaien.

Het zal erg traag, van onderuit, weer opbouwen zijn. Op tussen het puin geloofwaardig oppikken van brokstukken ideologie.

Hoe vaak is de strijd niet gevoerd voor de zogeheten 'brede volkspartij'? Vreemd dat jullie die de voorbije dertig jaar niet meer geclaimd hebben. Jullie waren dat ooit. Jullie vertegenwoordigden dat ook. Met rechte rug.

Een tikje nostalgie is passend. Naar de tijd dat jullie stonden voor een wervend project dat de massa's mobiliseerde. Massa's die jullie bij verkiezingen meer dan nodig hebben. Arbeiders, bedienden, kaders, studenten. Eén of meerdere verenigde volkeren samen, één stem. Of vele stemmen die toch een zekere eensgezindheid gevonden hebben.

Als ik reeds aangaf, is jullie poging om werkers aller lagen en gezindheden halvelings in te ruilen voor het smaldeel aan jonge uitgesproken linkse intellectuelen geen onverdeeld succes, geen cadeau voor jullie partij. Met - toegegeven - enige kwaaië wil zie ik er dochters en zonen in die bij evidentie hebben kunnen studeren door de aangehouden inspanningen van hun ouders, met dank aan de gratiën van de welvaartsstaat. Ze hebben zich afgewend van hun roots of zijn niet meer in staat ze van den lijve te herkennen. In mijn professionele omgeving hoorde ik het zo'n prille dertiger uitspreken toen we probeerden afspraken te maken over de vele tassen met een koffierest die op de burelen achtergelaten werden 'voor de schoonmaakploeg': 'ik heb geen vijf jaar gestudeerd om hier de afwas te komen doen'. Zoiets roept om een Franse revolutie, een nieuwe klassenstrijd.

Ze houden zo niet van koers, carnaval en kermis.

Van de koers kan ik volop genieten. Carnaval en kermis liggen me minder. In een voetbalstadion zal ik evenmin te vinden zijn. Verder dan persoonlijke smaak gaat dat voor mij niet. Voor zover ze daar anderen niet mee benadelen, gun ik alle wezens groot en klein van harte hun eigen welzijn. In onze verschillen weet ik me nauw met hen verbonden, verwant. Mijn afwezigheid verhindert me op geen enkel moment om midden onze prachtige, goedlachse, genereuze en veelkleurige Belgenvolkeren te staan. Zou het met mijn leeftijd en generatie te maken hebben?

Mijn neerkijken beperkt zich tot wie zich boven deze volkeren verheven denkt en tot sektarische groepen voor wie ik lucht ben. 'Er kan altijd een goede dag af' prentte mijn vader zaliger me in.

Om nog eens te onderstrepen dat in alle geledingen, met bijzondere aandacht voor de jonge middenklasse, veel meer volk bijzondere affiniteit heeft met het thema Gelijke Rechten dan enkel het groepje ingewijden dat opzichtig voor jullie programma getekend heeft.

Bij een nieuwe verkiezingsnederlaag voor hen en jullie gaan de jonge, hoofdige, vogeltjes in jullie studiediensten zover de eigen getrouwen te schofferen.

Dat was al zo ten tijde van de opkomst van extreem rechts. Toen en later hadden jullie het over 'vlottende, opportunistische kiezers die zich hebben laten inpakken door populistisch tot fascistisch denken.'

Een definitie als een ezelsstamp is het. Nadat ik decennia trouw voor jullie gestemd heb - zomer en veel winter - zou ik voor minder nooit meer jullie kiezer willen zijn.

Voor blauwe Guy was de optie 'brede volkspartij' in geen geval te min. Hij ging er van uit dat Vlaanderen rijp was voor zijn voorgehouden vrijheidsideaal. Een voorspelbare slag in het water. Hij had zijn oude en nieuwe rijken of standen tegen. CD&V behoudt aanspraken op de titel maar heeft, net als jullie, veel kansen verspeeld door zich te gecrispeerd op te stellen. De toekomst en richting van NV.A is een groot vraagteken. Een vlot vol vlottende kiezers. De groene volkspartij zal ook wel niet voor morgen zijn. Met Steve kwamen jullie dicht in de buurt. Deze voorman evenwel leefde kortstondig te veel in overwinningroes. Ook maakte hij de kapitale socialistische fout van de inlijving. Al trachtte hij het anders te verkopen.

Jullie blijven kandidaat nummer één om dat ooit opnieuw te worden. Van aard. Dan wel eerst jullie achterban terugvinden, koesteren, waarderen. Staan voor de waarden die jullie uitdragen. Dat vooral blijven doen. Niet beperkt tot selectieve positieve discriminatie. Breeddenkend. Het is fundamenteel anders dan het missionerende 'verbreden'. Ernstige en eensgezinde gerichtheid op het algemeen belang vanuit eigen, consequente analyse. Werk maken van samenwerking op onvoorwaardelijke, gelijke basis. Erkennen van de inbreng van andere inzichten. Partij zijn samen met andere partijen.

Ongetwijfeld moeten jullie door fasen van rouw, ontkenning, veel vragen en - erger nog - stemmen- en postjesverlies.

Veel keuze is er naar mijn oordeel niet. Blijvende collectieve ontkenning van de ernst van jullie identiteitscrisis, staat gelijk aan toename van de kwaal.

Dat lossen jullie niet meer op met weer een boekje van de nieuwe voorzitter (lees: haar of zijn academische studiedienst). Nog veel minder met een fris, opgepoetst beeld. Spaar ons van een 'nieuwe start'. Om vooropstellingen te maken moeten jullie ver weg blijven van de communicatiedeskundigen. Ver weg van 'juist of verkeerd signaal'. Van de 'inschatting van actuele noden'. Van 'wat leeft' of als zodanig extern deskundig bestudeerd is. Hebben jullie ooit echt geweten waarvoor de 'A' stond? Niet die van Antwerpen. Die was - zij het een tikje protectionistisch of volksaarderig - goed bedacht. Die van SP.A.

Welke lading zou het 'Anders' of het 'Alternatief' van Sociaal Progressief Alternatief toch kunnen gedekt hebben? Is het jullie nog duidelijk? De Vooruit en de coöperatieven, het socialistische apothekersgild, de dienstvaardige en geduldige mutualiteit, het OCMW in haar oorspronkelijke betekenis, het gemeenschapsonderwijs roepen veel meer reflexmatige herkenning en overtuiging op dan 'Anders'.

Hou het toch gewoon op SP, op Socialisten. Daar is meer dan genoeg werk aan. Jullie uitstraling moet niet nog roziger worden dan die al twintig jaar is. Het 'Anders' roept een breuk op met een verleden en een nieuwe start die er nooit gekomen is. Die breuk met het verleden is op zich al erg genoeg en onnodig. Zowel CD&V als VLD versterken hun waarden. Al overwogen om dat misschien ook te proberen? De kracht van een gedacht. Een socialistisch manifest. Terug naar af.

Epiloog

Mijn rijkdom aan verwijzingen naar religies hebben me in een lastig parket gebracht. Wraakzuchtigen met bagage en een behoefte aan taxatie van anderen dan zichzelf kunnen me gemakkelijk moralisme aanmeten. Dat is geen schande, zou ik zeggen, in tijden van veel waarheden. Vervelender is dat ze mijn betoog zullen catalogeren als verdacht aanschurken tegen het 'ethisch socialisme'. Deze strekking, voor zover ze - buiten in academische geesten - al als zodanig bestaat, zou inhoudelijk niet raszuiver zijn.

Vooreerst doet ze afbreuk aan het 'materialistisch socialisme', dat meer waardevrij genoemd wordt, minder speculatie zou toelaten en de oorspronkelijke klassenstrijd helder houdt in plaats van te vertroebelen. Rationeel kan ik dat een plaats geven.

Ten tweede voert het 'ethisch socialisme' ons in eigen voor- of achtertuin naar Hendrik De Man. Ik noemde hem reeds bij naam. Jullie zijn er zelf niet uit. Wellicht, geven jullie zelf toe, behoorde hij tot de betere socialistische denkers en inspirerende leiders. Door zijn aanwijsbare collaboratie is hij er evenwel in persoon verantwoordelijk voor dat zijn zienswijze in zijn graf mee opgesloten blijft. Zijn levenskeuzen of de speling van zijn lot kunnen de hypothese voeden dat elke vorm van ethisch socialisme de deur openzet naar enge volksverbondenheid en fascisme.

Die controverse heb ik aan me laten voorbijgaan. Om nog uit een school te klappen ben ik te oud geworden. Jullie mogen weten dat ik minder goed in staat ben grond- of identiteitsgebonden te denken maar het geen schande vind krieken met bouletten als deel van mijn cultuur te beschouwen. Die van mijn moeder waren fantastisch. Die van mij komen in de buurt. Op mijn graag eten en bereiden van bouletten laat ik me niet tot minderwaardige afwijking bepalen. Zeker niet op basis van een Norm - een norm, niet dé - die door willekeur omwolkt wordt. Zo ga ik zelf ook niet om met anderen en met andere denkbeelden. Dat mensen ongelijk of ongelijkwaardig zouden zijn - voor mij in de eerste plaats vrouw en man - klinkt blasfemisch.

Het fascisme kent veel meer gezichten dan dat van het nationaal-socialisme. WOII heeft me geleerd waartoe een zwakke, over alles ruziënde, weifelende en nietsvermoedende democratie kan leiden. Een aantal benauwende ontwikkelingen vereisen een gemeenschappelijke vuist, over partijen heen.

Noem me een universalist. Deze gezindheid is iets totaal anders dan dat ik de culturele waarden die mij en mijn gemeenschap vertrouwd zijn tot universeel en dominant proclameer.

Die redenering pas ik ook toe op andere denksystemen. Ze moeten ook niet proberen mij absolute waarheden als dictaat te laten aanvaarden.

We zijn veelkleurige zoekende wezens zonder alomvattende waarheid. Er is zoveel dat ons verbindt. Hoewel we ons daar op momenten van dronken inzicht degelijk van bewust zijn, blijven we als mensensoort ongemeen sterk in onderscheiden en polariseren.

Jullie grondleggers poneerden dat het kapitalisme tot uitbuiting kan leiden. Dat onderschrijf ik. Aan de hand van geschiedenis en veel voorbeelden. Is Kapital een grotere boosdoener dan Macht? Weten jullie het? Jullie hebben erover gestudeerd. De meesten die me lief zijn en ikzelf staan naar jullie vastlopen in de materiële denkwijze - bij wijze van zgn 'reality check' - te kijken als naar een ongeval. Als naar iets tijdelijks.

Beweeg ik me in de verkeerde kringen? Niet dat we slijk in onze ogen hebben. De massa waarvan jullie zoveel verwachten blijkt bijzonder koopgraag te zijn en te blijven. Niet enkel - onder meer in wisselkoersen, toenemende anonimiteit en verdacht stommetje - ondergedoken opperhoofden van inhaligheid zien in fortuin de maat van alle dingen.

Fortuin woordelijk synoniem van geluk. Ook een aantal van jullie reekshoofden hebben dat zo begrepen. Jammer maar helaas. Leg dat maar aan de mensen uit.

Mijn verhandeling gaat niet verder dan dat iedereen bij een beetje ethische overweging gebaat kan zijn. Vraag nu niet wat ik *precies* bedoel met ethische overweging. Wat mijn definitie is. Zo blijven we bezig. Ik wil er vanaf zijn. Het staat jullie vrij er betere woorden en een betere uitleg aan te geven. Op voorwaarde dat jullie tot een eigen versie met een eigen actie komen en niet eindigen bij de analyse van de fouten en stouten in mijn redenering. Mijn betoog is een poging tot constructieve bijdrage, weet je wel. Geen interpellatie in de kamer. Doe er iets mee. In godsnaam.

Willi Huyghe